

Research Article

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน

THE RELATIONSHIP BETWEEN PUBLIC PARTICIPATION IN THE CONSERVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT.

ธธนา กมลนราภิธรักษา^{1*} และ สุพิชชา โตวิวิชัย²

¹สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ภาควิชาสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

²ภาควิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

Thathana Kamonnarakitraksa^{1*} and Supitcha Tovivich²

¹Vernacular Architecture, Department of Architecture, Graduate School, Silpakorn University

²Department of Architecture, Silpakorn University

*E-mail: bSanti_architect@yahoo.com

Received: 2021-10-22

Revised: 2021-11-15

Accepted: 2021-11-15

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ที่เน้นใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เชิงปริมาณ (Quantitative Method) และการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ Comparative Research เข้าด้วยกัน โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อวิจัยเปรียบเทียบและศึกษาความสัมพันธ์กัน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1)ศึกษารูปแบบ ขั้นตอน ระดับ ปัจจัย เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่ 2)วิเคราะห์และประเมินความยั่งยืนของการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติด้านต่าง ๆ และ 3)หาความสัมพันธ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนในมิติด้านต่าง ๆ โดยกำหนดพื้นที่กรณีศึกษา จำนวน 3 ชุมชน เพื่อเป็นตัวแทนในการวิจัย ได้แก่ ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี และตลาดคลองสวน 100 ปี จังหวัดสมุทรปราการ มีวิธีการเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่างของพื้นที่ทั้ง 3 ชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ในประเด็นมิติด้านสังคม มิติด้านกายภาพ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านการท่องเที่ยวและมิติด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน วิเคราะห์และประเมินความยั่งยืน หาความสัมพันธ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์และ

การพัฒนาพื้นที่ในมิติด้านสังคม มิติด้านกายภาพ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านการท่องเที่ยวและมิติ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความยั่งยืนมิติด้านทั้ง 5 ประเด็น สรุปผลได้ว่า 1) รูปแบบ ขั้นตอน ระดับ ปัจจัย เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ของประชาชนสำหรับการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่กรณีทั้ง 3 ชุมชน ปรากฏว่า ตลาดสามชุกร้อยปี มีมากที่สุด ตลาดคลองสวน 100 ปี รองลงมาและตลาดน้ำอัมพวา มีน้อยที่สุด 2) ความยั่งยืนของการอนุรักษ์ และการพัฒนาพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้ง 5 มิติ ของพื้นที่กรณีทั้ง 3 ชุมชน ปรากฏว่า ผลรวม ของการประเมินความยั่งยืนของตลาดสามชุกร้อยปีมีมากที่สุด ตลาดน้ำอัมพวารองลงมา และตลาด คลองสวน 100 ปี มีน้อยที่สุด 3) ความสัมพันธ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนในมิติด้านต่าง ๆ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนมิติด้านสังคมและมิติด้านกายภาพ แต่ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อ ความยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยว แต่จะเป็นปัจจัยรองที่สำคัญที่สร้างความยั่งยืน มิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่ได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นย่อมมีผลประโยชน์และ มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่มากมาย ดังนั้นต้องร่วมมือกันและมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้พบว่าความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจนั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยวมากกว่าความยั่งยืนด้านอื่น ๆ เนื่อง จากการท่องเที่ยวของพื้นที่เป็นตัวแปรสำคัญของระบบเศรษฐกิจในพื้นที่มากที่สุด

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การอนุรักษ์ พัฒนาที่ยั่งยืน

ABSTRACT

This research is a Mixed Method Research that emphasizes the use of Qualitative Method, Quantitative Method and Comparative Research together by using case studies for comparative research and study the relationship. The objectives were 1) To study the process, levels, and conditions of the public participation in the conservation and the development of the area. 2) To analyze and evaluate the sustainability of the public participation in the conservation and development in various dimensions. And 3) To identify the relations of the public participation in the area's conservation and sustainable development in various dimensions. The Ampawa Floating Market, Samut Songkram Province, Sam Chuk Old Market, Suphan Buri Province, Klong Suan 100 Year Market, Samut Prakarn Province were selected. The instruments were field surveys, in-depth interview and questionnaire for collecting data from the target group of population of the three communities in order to collect information about the area on social dimension,

Physical, economic, tourist and the process of public participation. The results showed that from analyzing the relationship between sustainability dimensions in all 5 issues, it can be concluded that 1) Patterns, procedures, levels, factors, and conditions of people's participation for conservation and area development in the case of all 3 communities, it appears that Sam Chuk Hundred Years Market is the most, the 100-year Khlong Suan Market is the second, and the Amphawa Floating Market is the least. 2) Sustainability of conservation and development of areas with people's participation in all 5 dimensions of the area in the case of all 3 communities. It appears that the sum of sustainability assessments of the Samchuk Hundred Years Market is the highest. Amphawa Floating Market followed by and Khlong Suan 100-year market was the least. And 3) The relationship of people's participation process with conservation and sustainable development in various dimensions found that the process of public participation is a factor to promote the sustainability in the social and physical dimensions, but it is not an important factor to promote the sustainability in the economic and tourist dimensions. However, they can be a minor factor to promote the sustainability in the economic and tourist dimensions, because the tourism can bring about advantages and disadvantages to local people and the process of public participation is significant in the sustainable development of local tourism. In addition, the sustainability in an economic aspect relates to the sustainability in the tourist dimension more than the sustainability in other dimensions, because the local tourism is the important variable of the local economy.

Keywords: Relationship, Public Participation, Conservation, Sustainable Development

บทนำ

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับแรกจนถึงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์เงื่อนไขและการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้

“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้บัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) เน้นการพัฒนาที่สมดุล

ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ส่วนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่11 (พ.ศ. 2555-2560) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคี การพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาคและระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนเศรษฐกิจและสังคม เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทางการพัฒนาประเทศ กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาค เป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จนมาถึงฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทย สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมสู่ความสมดุลและยั่งยืนต่อไป จากที่ได้กล่าวมาส่งผลให้หน่วยงานภาค

รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดการตื่นตัวกับนโยบายดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การคิดและดำเนินการโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะโครงการด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่ที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางกายภาพ สังคมและช่วยกระตุ้นด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ สร้างรายได้ต่อชุมชน ย่อมต้องให้ความสำคัญของการให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนานั้นด้วยเช่นกัน เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตน เช่น ความคิดความรู้ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุใน

กิจกรรมพัฒนานั้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาด้วย ยิ่งในปัจจุบันรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ๆ ขั้นตอนของดำเนินโครงการ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ รวมไปถึงร่วมตรวจสอบและติดตามผลโครงการนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมายเกิดความชอบธรรมนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วงที่ผ่านมาทางหน่วยงานภาครัฐได้สนับสนุนโครงการด้านการอนุรักษ์ ป่าไม้และการพัฒนาพื้นที่ ชุมชน ย่าน เมืองเก่า ตลาดเก่าเป็นจำนวนมากโดยได้ร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคีต่าง ๆ และนำกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการซึ่งหลายโครงการก็สามารถคืนความชบเซาจนกลับมามีชีวิตชีวานักท่องเที่ยว เพิ่มมากขึ้นเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ตึ่มากขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น เกิดการสร้างงานสร้างรายได้แก่คนในพื้นที่ เกิดประโยชน์กับชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง แต่ในทางกลับกันการพัฒนาที่ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมภายในพื้นที่ตามมาด้วยเช่นกัน

จากความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นที่กล่าวมาข้างต้นเห็นว่าหลายพื้นที่ซึ่งได้รับการสนับสนุนโครงการอนุรักษ์ ป่าไม้ พัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคีที่เข้ามาช่วยเหลือ ก็ยังเกิดปัญหามีผลกระทบที่เกิดกับพื้นที่

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565)

อาจด้วยเหตุเพราะโครงการยังให้สำคัญของระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เพียงพอหรือเกิดจาก ตัวแปร ปัจจัยด้านอื่น ๆ ทำให้การอนุรักษ์และการพัฒนาไม่เกิดความยั่งยืน ไม่เกิดความสมดุล สัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิติด้านกายภาพ มิติทาง สังคม มิติทางเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยว

การคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษา ผู้วิจัย ได้ ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลทุกมิติ จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้คัดเลือกพื้นที่ กรณีศึกษา 3 พื้นที่ ได้แก่ ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัด สุพรรณบุรีและตลาดคลองสวน 100 ปี จังหวัด สมุทรปราการ เนื่องจากพื้นที่ทั้ง 3 เป็นตลาดเก่า ที่มีการฟื้นฟูในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน หลังจากตลาด เกิดเศรษฐกิจที่ซบเซาและจากการศึกษาพบว่า ในช่วงหลัง ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา มีการฟื้นฟู พัฒนาตลาดโบราณจนทำให้กลับมาคึกคักเช่นเดิม และปัจจุบันกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากเช่นกัน อีกทั้ง 3 ตลาดนี้มีการใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือ ในการฟื้นฟู อนุรักษ์ พัฒนาตลาดและตลาดทั้ง 3 เป็นตลาดเก่าโบราณ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีบรรยากาศ ความงดงามของสถาปัตยกรรม ที่มีคุณค่า มีวิถีชีวิตที่ดั้งเดิม สินค้าและการ การกินและการบริการต่าง ๆ ทำให้การท่องเที่ยว ของพื้นที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งคน ในท้องถิ่นและคนต่าง ๆ จังหวัด โดยเฉพาะ กรุงเทพมหานคร ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทั้ง 3 ตลาดมีความเหมาะสมเป็นพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อเป็นตัวแทนสำหรับการศึกษาหาความสัมพันธ์ ของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการ

อนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน เสนอแนวทางการ อนุรักษ์และพัฒนาในด้านมิติต่าง ๆ เพื่อสร้าง ความยั่งยืนต่อพื้นที่อื่น ๆ ได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ขั้นตอน ระดับ ปัจจัยเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่
2. เพื่อวิเคราะห์และประเมินความยั่งยืน ของการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของ ประชาชนในมิติด้านต่าง ๆ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกระบวนการ มีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์และพัฒนา พื้นที่อย่างยั่งยืนในมิติด้านต่าง ๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นกรอบการศึกษา วิเคราะห์และ ประเมินความยั่งยืน สำหรับการอนุรักษ์และการ พัฒนาพื้นที่อื่นได้
2. เป็นแนวทางหลักปฏิบัติสำหรับการ อนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่แบบมีส่วนร่วม ของประชาชน สร้างความยั่งยืนในพื้นที่ได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านขอบเขตของเนื้อหา

ตัวแปรของการศึกษา คือ 1) กระบวนการ มีส่วนร่วมของประชาชน 2) การอนุรักษ์ และ 3) การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อวิเคราะห์ รูปแบบ ขั้นตอน ระดับ ปัจจัย เงื่อนไข เครื่องมือแบบ มีส่วนร่วมของประชาชน การวิเคราะห์และประเมิน ความยั่งยืนพื้นที่กรณีทั้ง 3 พื้นที่และเสนอแนะแนว

ทางการอนุรักษ์ การพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

2. ด้านขอบเขตของพื้นที่

พื้นที่การณศึกษาที่คัดเลือกมาตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ มีประเด็นหลัก คือ 1) เป็นพื้นที่ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนา 2) มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชุมชน และ 3) เป็นตลาดเก่าโบราณที่มีอัตลักษณ์มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม โดยคัดเลือกมาเพื่อเป็นตัวแทน จำนวน 3 พื้นที่ ได้แก่ ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเป็นตัวแทนของตลาดที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวที่สุด ตลาดสามชุก ร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นตัวแทนของพื้นที่ต้นแบบของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่สุด และตลาดคลองสวน 100 ปี จังหวัดสมุทรปราการเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่รักษาความดั้งเดิมของตลาดไว้ได้มากที่สุด

ทบทวนแนวคิด

จากการศึกษารวบรวมทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ของ James L. Creighton ในหนังสือเรื่อง The Public Participation Handbook Making Better Decisions through Citizen Involvement. ทฤษฎีของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ผู้วิจัยได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมประชาชน คือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการอันเกิดจากความสมัครใจ ความสนใจ ความกังวล ความต้องการแก้ไขปัญหาและความเดือดร้อน

ที่มีเหมือนกันให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน ปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล เพื่อเป้าหมายเดียวกันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่กลุ่มหรือชุมชนตัวเอง ส่วนรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของ Yadav 1979 (Wongwatanakit, 1999, p. 31), World Health Organization (WHO, 1981, pp. 41-49) เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527, pp. 272-273) สรุปรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 6 ขั้นตอน **ช่วงก่อนปฏิบัติการ** คือ 1) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมคิด 2) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผน **ช่วงปฏิบัติการ** คือ 4) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิบัติตามแผน และร่วมลงทุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามแผน **ช่วงหลังปฏิบัติการ** คือ 5) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 6) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จากศึกษาทฤษฎีของ Cohen และ Uphoff (1980, pp. 219-222) อาร์นสไตน์ อังโน ริระพงษ์ แก้วหาญ (2543, p. 154) สรุประดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับน้อยไปมาก ดังนี้ 1. ระดับการให้ข้อมูล 2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน 3. ระดับการปรึกษาหารือ 4. ระดับการวางแผนร่วมกัน 5. ระดับการร่วมปฏิบัติ 6. ระดับการร่วมติดตามตรวจสอบ และ 7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน

สมมติฐาน

กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นตัวแปรให้เกิดความยั่งยืนของพื้นที่ในการอนุรักษ์และการพัฒนาในมิติด้านต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ทางผู้วิจัยได้กำหนดประชากรตามความเหมาะสมกับประเด็นของข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและช่วงสถานการณ์ของการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ได้แก่ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ.2563 ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับผลกระทบของการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เป็นอุปสรรคในการเก็บข้อมูล พื้นที่กรณีศึกษา ทั้ง 3 ตลาดที่ได้กล่าวมา เพื่อรวบรวมข้อมูลประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมและการบริหารพัฒนาพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาตลาด หัวหน้าชุมชน เจ้าของตลาด เจ้าหน้าที่มูลนิธิชุมชนไท ชาวชุมชนที่เป็นเจ้าของร้านค้ากิจการ ทั้ง 3 ตลาด ตลาดละ 50 คน เป็นจำนวน 150 คน 2) ด้านการท่องเที่ยวเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ได้แก่ ประชาชนในตลาด ทั้ง 3 ตลาด ตลาดละ 50 คน เป็นจำนวน 150 คน และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาด โดยแบ่งออกเป็นตลาดละ 100 คน รวมเป็นจำนวน 300 คน เป็นจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ทางผู้วิจัยสุ่มจำนวน

โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อสอบถามข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 การสำรวจภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมในประเด็นการอนุรักษ์ การพัฒนาพื้นที่ และผลกระทบที่เกิดขึ้น วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การบันทึกภาพของสภาพพื้นที่ อาคารแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหาที่เกิดผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน การบันทึกการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ กรณีศึกษาและการใช้แบบสอบถามข้อมูลของพื้นที่จากคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวด้วย

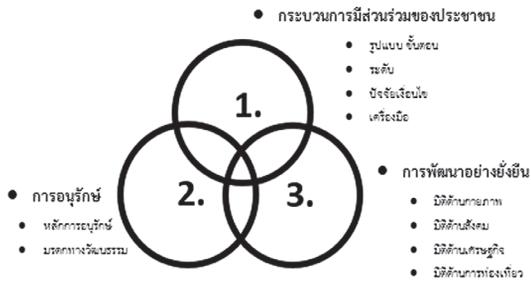
2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้นำชุมชน คณะกรรมการบริหารตลาด องค์กรหรือผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยเจาะประเด็นด้านการจัดการตลาดด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ควบคู่กับการกรอกแบบสัมภาษณ์และการขอบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

2.3 แบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในด้าน การท่องเที่ยวและการจัดการตลาดและคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของร้านค้าในด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมและการท่องเที่ยวในพื้นที่

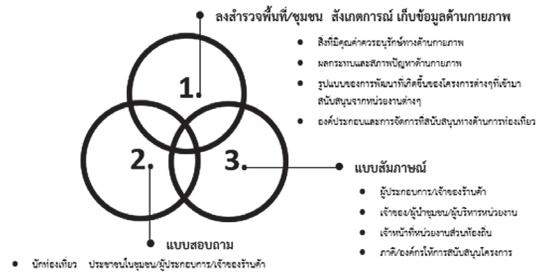
ขั้นตอนของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนและกรอบแนวคิดในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยและวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของขั้นตอนที่ 1

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดของขั้นตอนที่ 3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

2. กำหนดเกณฑ์คัดเลือกกรณีศึกษา

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของขั้นตอนที่ 2

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดของขั้นตอนที่ 4

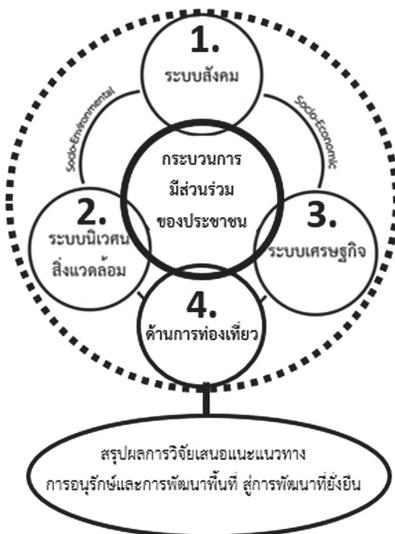
3. สร้างเครื่องมือการวิจัยและเก็บข้อมูลพื้นที่กรณีศึกษา

5. ประมวลผลและวิเคราะห์ผลและประเมินความยั่งยืนในมิติด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความยั่งยืนมิติด้านกายภาพ ความยั่งยืนมิติด้านสังคม ความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ ความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยว

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดของขั้นตอนที่ 5

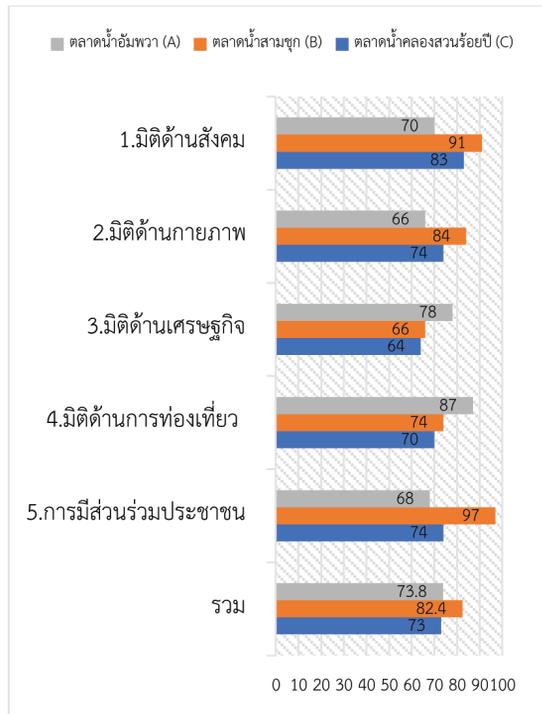
6. สรุปผลการศึกษาความสัมพันธ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนของการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่ในมิติต่าง ๆ เสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดของขั้นตอนที่ 6

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการประเมินความยั่งยืนใน 5 มิติของพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 3 ตลานั้นสามารถสรุปการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงประเด็นความยั่งยืน ทั้ง 5 มิติของพื้นที่กรณีศึกษา ทั้ง 3 ตลาด

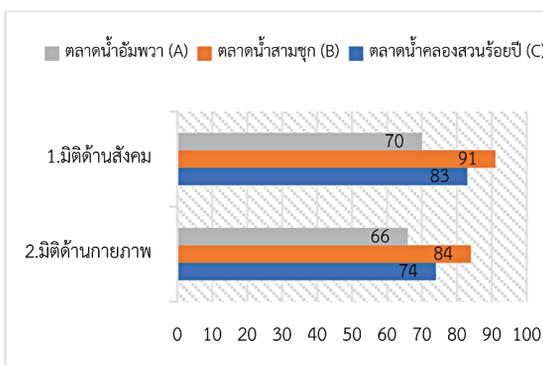
1) รูปแบบ ขั้นตอน ระดับ ปัจจัย เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่กรณีทั้ง 3 ชุมชน ปรากฏว่า ตลาดสามชุกร้อยปีมีมากที่สุด ตลาดคลองสวน 100 ปี รองลงมาและตลادنํ้าอัมพวามีน้อยที่สุด

2) ความยั่งยืนของการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้ง 5 มิติ

ของพื้นที่กรณีทั้ง 3 ชุมชน ปรากฏว่า ผลรวมของการประเมินความยั่งยืนของตลาดสามชุกร้อยปีมีมากที่สุด ตลาดน้ำอัมพวา รองลงมาและตลาดคลองสวน 100 ปี มีน้อยที่สุด

3) ความสัมพันธ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนในมิติด้านต่าง ๆ ดังนี้

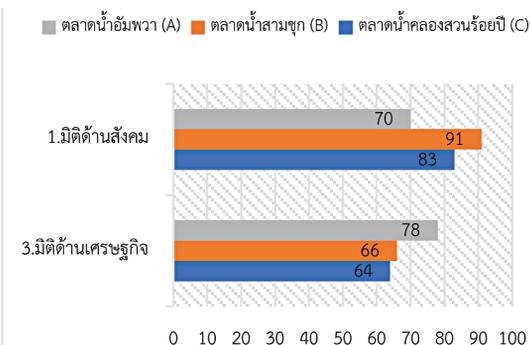
1. ความสัมพันธ์ระหว่างความยั่งยืนมิติด้านสังคมกับความยั่งยืนมิติด้านกายภาพ

แผนภูมิที่ 2 แสดงเปรียบเทียบความยั่งยืนมิติด้านสังคมกับความยั่งยืนมิติด้านกายภาพ

แผนภูมิที่ 2 พบว่าความยั่งยืนทางด้านมิติสังคมที่มากย่อมส่งผลให้การพัฒนาทางด้านกายภาพที่ยั่งยืนในระดับมากเช่นกัน ในทางกลับกัน ความยั่งยืนทางมิติด้านสังคมที่น้อยก็ส่งผลให้ความยั่งยืนมิติด้านกายภาพที่น้อยด้วยเช่นกัน ดังนั้นสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ของความยั่งยืนในมิติด้านกายภาพจะแปรผันตามของความยั่งยืนในมิติด้านสังคม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความยั่งยืนมิติด้านสังคมกับความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ

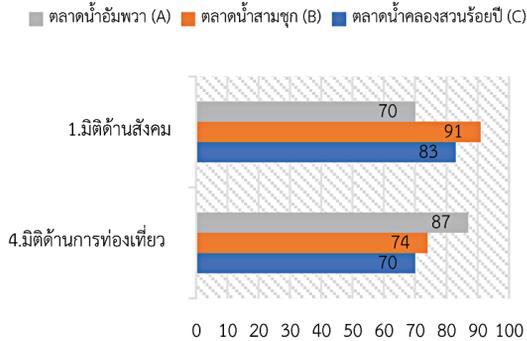

แผนภูมิที่ 3 แสดงเปรียบเทียบความยั่งยืนมิติด้านสังคมกับความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ

แผนภูมิที่ 3 พบว่าความยั่งยืนทางด้านมิติสังคมที่มากที่สุด ไม่ได้ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจที่มากที่สุดตามไปด้วย ในทางกลับกันความยั่งยืนมิติด้านสังคมที่น้อยกว่า อาจจะมีความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจที่ดีกว่าได้เช่นกัน โดยมีปัจจัยอื่นที่มีความสำคัญกว่า ที่ส่งผลทำให้มากกว่า คือมีความยั่งยืนด้านมิติการท่องเที่ยวที่มากกว่า จะเห็นได้ว่าความยั่งยืนทางมิติด้านสังคมไม่ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเกิดความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจนั่นเอง ดังนั้นสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจ ไม่ได้แปรผันตามของความยั่งยืนมิติด้านสังคม แต่ถือเป็นปัจจัยรองที่มีผลทำให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจแปรผันตามได้

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565)

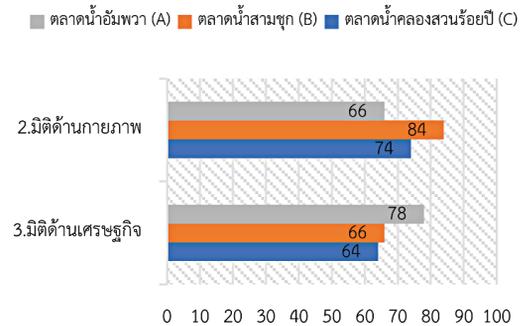
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความยั่งยืน มิติด้านสังคมกับความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ 4 แสดงเปรียบเทียบความยั่งยืน มิติด้านสังคมกับความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยว

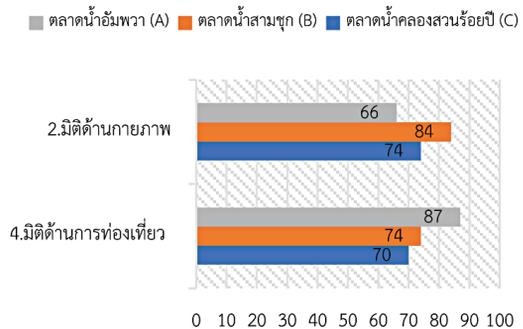
แผนภูมิที่ 4 พบว่าความยั่งยืนทางด้านมิติสังคมที่มากที่สุด ไม่ได้ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางมิติด้านการท่องเที่ยวที่มากที่สุดตามไปด้วย แต่พื้นที่ที่มีความยั่งยืนทางด้านมิติสังคมที่น้อยกว่า อาจจะมีค่าความยั่งยืนทางมิติด้านการท่องเที่ยวที่ดีกว่าได้ โดยมีปัจจัยอื่นที่มีความสำคัญกว่า เช่น ความพร้อมด้านสถานที่ การจัดการสิ่งแวดล้อมความสะอาด ความหลากหลายของสินค้าและบริการ กิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว รวมทั้งความสามารถของผู้บริหารจัดการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ความพร้อมด้านการเงิน เป็นต้น ดังนั้นสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของความยั่งยืนทางมิติด้านการท่องเที่ยวไม่ได้แปรผันไปตามของความยั่งยืนมิติด้านสังคม แต่ก็ยังมีผลส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยวได้ด้วยเช่นเดียว

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความยั่งยืน มิติด้านกายภาพกับความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ

แผนภูมิที่ 5 แสดงเปรียบเทียบความยั่งยืน มิติด้านกายภาพกับความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความ ยั่งยืนมิติด้านกายภาพกับความยั่งยืนมิติด้านการ ท่องเที่ยว

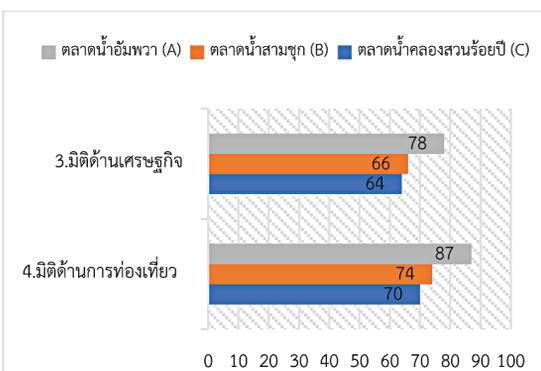

แผนภูมิที่ 6 เปรียบเทียบความยั่งยืนมิติ ด้านกายภาพกับความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ 5 และ 6 พบว่า ความยั่งยืนทางมิติด้านกายภาพที่มากที่สุด ไม่ได้ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยวมากที่สุดตามไปด้วย แต่ทางกลับกันหากมีความยั่งยืนทางมิติด้านกายภาพที่น้อยกว่า อาจจะ

มีความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยวที่ดีกว่าได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่มีความสำคัญกว่า เช่น มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยวที่มากและครบครันกว่า จะเห็นได้ว่าความยั่งยืนทางมิติกายภาพไม่ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังนั้นสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยว ไม่ได้แปรผันตามของความยั่งยืนมิติด้านกายภาพ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีผลแปรผันตามเลย เพราะมีปัจจัยทางด้านมิติด้านกายภาพอื่นที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยวแปรผันตามได้ เช่น การพัฒนาด้านกายภาพเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว สร้างความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว มีความสะดวกสบาย ไม่เกิดปัญหาอุปสรรคในการท่องเที่ยว เป็นต้น

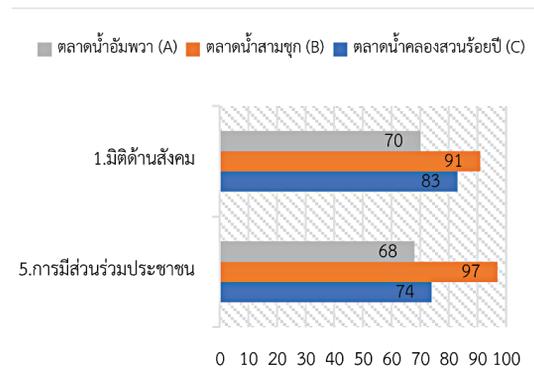
6. ความสัมพันธ์ระหว่างความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจกับความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ 7 แสดงเปรียบเทียบความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจกับความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ 7 พบว่า ความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจที่มากมีผลมาจากความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยวในระดับมาก กล่าวได้ว่า หากการท่องเที่ยวในพื้นที่ดี เศรษฐกิจในพื้นที่ย่อมดีตามไปด้วย ในทางกลับกันหากการท่องเที่ยวเกิดขบเซา เศรษฐกิจก็ไม่ดี ขะลอลตัวเช่นกัน ดังนั้นสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจจะแปรผันตามหรือขึ้นอยู่กับความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก นอกจากนี้การแปรผันมากหรือน้อยขึ้น อยู่กับปัจจัยที่สนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น ด้าน ความพร้อมของสถานที่ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกสินค้าและบริการ มีกิจกรรมน่าสนใจและหลากหลาย สนับสนุนการท่องเที่ยวที่มากและครบครันมาก น้อยกว่ากัน

7. ความสัมพันธ์ ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านสังคม

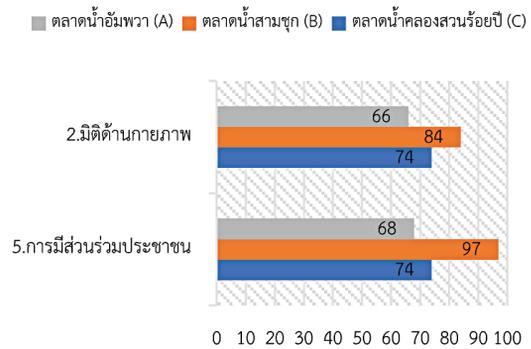

แผนภูมิที่ 8 แสดงเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านสังคม

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565)

แผนภูมิที่ 8 พบว่าพื้นที่ที่ให้ความสำคัญและใช้เครื่องมือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการที่ระดับมาก ย่อมแสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนทางมิติด้านสังคมที่มากด้วย ในทางกลับกันหากพื้นที่ที่ให้ความสำคัญและใช้เครื่องมือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงานร่วมกันที่มีระดับน้อย ความยั่งยืนทางมิติด้านสังคมของพื้นที่ก็น้อยไปด้วย แต่ไม่ได้หมายความว่าพื้นที่จะไม่ได้มีความเข้มแข็งที่น้อยกว่าแต่อาจเป็นปัจจัยอื่น เช่น การขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือขาด ผู้นำที่ยังไม่สามารถใช้กระบวนการมีส่วนร่วมได้มีประสิทธิภาพ หรือประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถเข้าร่วม เนื่องจากเหตุที่หลากหลาย ทำให้เงื่อนไขในการเข้าร่วมทำได้ยากลำบากกว่า เป็นต้น สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านสังคม จะแปรผันตามกันหรือมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน คนในชุมชนที่จะส่งผลให้มีการเข้าร่วม การเสียสละปัจจัยด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งจะทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความสมัครใจ ปัจจัยและเงื่อนไขในการเข้าร่วม เป็นต้น ดังนั้นสรุปผลได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความยั่งยืนมิติด้านสังคมได้

8. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านกายภาพ

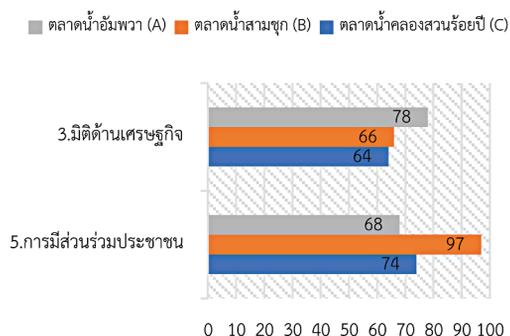

แผนภูมิที่ 9 แสดงเปรียบเทียบ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านกายภาพ

แผนภูมิที่ 9 พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาก ย่อมส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางมิติด้านกายภาพที่มากเช่นกัน ในทางกลับกัน หากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่น้อย ย่อมส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางมิติด้านกายภาพที่น้อยด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านกายภาพจะแปรผันตามกัน ดังนั้นสรุปผลได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความยั่งยืนมิติด้านกายภาพได้ เช่นเดียวกับความยั่งยืนมิติด้านสังคม

9. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ

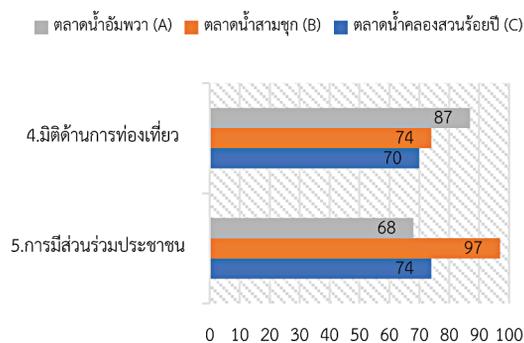

แผนภูมิที่ 10 แสดงเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ

แผนภูมิ 10 พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มากที่สุดไม่ได้ส่งผลให้เกิด ความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจมากที่สุดตามไปด้วย แต่กลับเป็นที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่น้อยสุด กลับมีความยั่งยืนทางมิติด้านเศรษฐกิจที่ดีที่สุด เห็นได้ชัดว่าประเด็นของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด ที่จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ แต่เป็นเพราะมีปัจจัยอื่นที่เป็นปัจจัยหลักที่สามารถสร้างความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ มิติด้านการท่องเที่ยวที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจมากที่สุด จึงสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจนั้น ความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจไม่ได้แปรผันตามกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่แปรผันตามเลย เพราะมีปัจจัยของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้

ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจแปรผันตามได้ เช่น การมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มทางธุรกิจ การมีส่วนร่วมในโครงการที่สนับสนุนด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว กองทุนรวมเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นสรุปผลได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะสร้างความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจ แต่จะเป็นปัจจัยรองที่สนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจได้

10. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ 11 แสดงเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านท่องเที่ยว

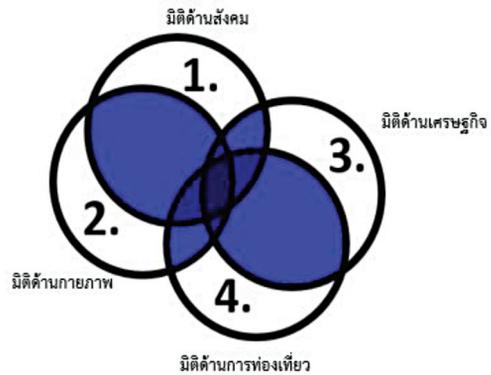
แผนภูมิที่ 11 พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มากที่สุดไม่ได้ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางมิติด้านการท่องเที่ยวที่มากที่สุดแต่อย่างใด แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนที่น้อยกว่า อาจจะมี ความยั่งยืนทางมิติด้าน

การท่องเที่ยวที่ดีกว่าได้ แสดงว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้เป็น ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดที่ส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ด้านการท่องเที่ยว จึงสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืน มิติด้านการท่องเที่ยว นั้น ไม่ได้แปรผันตาม กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ก็ได้ไม่ได้ หมายความว่า จะไม่มีผลเลย เห็นได้จากปัจจัยอื่น ที่ทำให้มีผลแปรผันตามได้ เช่น การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว การเข้าร่วมกลุ่ม ทางธุรกิจ การร่วมมือในเรื่องการบริการนักท่องเที่ยว การปฏิบัติตามแนวทางและกฎเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ ร่วมกัน เป็นต้น

สรุปผลความสัมพันธ์ ระหว่างการมี ส่วนร่วมของประชาชนกับความยั่งยืนมิติด้านต่าง ๆ

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความยั่งยืนมิติด้านทั้ง 5 ประเด็น จากแผนภูมิ ที่ 1-11 สามารถสรุปผลความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ ได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนมิติ ด้านสังคมและมิติด้านกายภาพ แต่ไม่ได้เป็น ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความยั่งยืนในมิติ ด้านเศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยว แต่ไม่ได้ หมายความว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน จะไม่มีผลต่อความยั่งยืนทั้งสองด้านนี้แต่จะเป็น ปัจจัยรองที่สำคัญที่สร้างความยั่งยืนมิติด้าน เศรษฐกิจและมิติด้านการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่ เช่นกัน เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นย่อมมีผลประโยชน์ และมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากมาย รวมทั้งคนในชุมชน ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่ต้องร่วมมือกันและมีส่วนร่วม ในการทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนมีการพัฒนา

ที่ยั่งยืน ดังนั้นปัจจัยของกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนจึงมีความสำคัญเช่นกันนอกจากนี้ พบว่าความยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจนั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความยั่งยืนมิติ ด้านการท่องเที่ยวมากกว่าความยั่งยืนด้านอื่น ๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวของพื้นที่เป็นตัวแปรสำคัญของระบบ เศรษฐกิจในพื้นที่มากที่สุด

แผนภูมิที่ 12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความยั่งยืนมิติด้านทั้ง 5 ประเด็น พื้นที่กรณีศึกษา

จากความสัมพันธ์ของมิติต่าง ๆ ของ แผนภูมิที่ 12 นั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนของพื้นที่ กรณีศึกษาหรือพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นชุมชนตลาดเก่า ที่มีการท่องเที่ยวเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจ ของพื้นที่ดีขึ้นและส่งผลกระทบต่อด้านต่าง ๆ นั้น ทางผู้วิจัยให้ความคิดเห็นว่า ควรต้องให้ความสำคัญ ต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น เครื่องมือในการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเครื่องมือ ที่ช่วยให้มิติทางสังคมเกิดความเข้มแข็ง เกิดความสัมพันธ์ให้มิติกายภาพดีขึ้นไปด้วยและเป็นปัจจัย ที่สนับสนุนมิติการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนมากขึ้น

ด้วยเช่นกัน เห็นได้จากการร่วมมือแรงร่วมใจ ช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ ให้เศรษฐกิจที่ดีขึ้นด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมีความสำคัญและพื้นฐานในดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาที่ต้องการให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมคนในพื้นที่คือปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ให้เกิดผลสำเร็จที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ผู้ทำวิจัยขอเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. มิติด้านสังคม

1.1 คนในชุมชน ควรให้ความร่วมมือมีส่วนร่วม หากคนในชุมชนขาดความเข้มแข็งขาดความร่วมมือ มีความขัดแย้งกัน ไม่สามัคคีกันขาดความรับผิดชอบในสังคม เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมแล้ว ทำให้ความยั่งยืนด้านมิติทางสังคมไม่มีหรือมีน้อยเกินไป ส่งผลให้ความยั่งยืนด้านอื่น ๆ ก็ไม่สามารถทำให้เกิดความยั่งยืนได้ตามไปด้วย

1.2 ผู้นำชุมชน คณะทำงานในพื้นที่เห็นความสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำจะต้องเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้เข้าร่วมทำกิจกรรม ผู้นำควรเป็นคนในพื้นที่เนื่องจากมีความเข้าใจปัญหาความต้องการสถานการณ์ของพื้นที่ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริตเพื่อรักษาปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน

1.3 มีกองทุนรวม เพื่อพัฒนาชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถดำเนินโครงการ เป็นกองทุนที่คนในชุมชนทำร่วมกัน กองทุนที่มีรายได้จากการจัดงานหาเงินบริจาค หรือจากการค้าขายสินค้าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพของชุมชนและเป็นกองทุนที่นำเงินมาพัฒนาชุมชนในส่วนที่เร่งด่วนเรื่องที่สำคัญโดยไม่ต้องรอเงินงบประมาณจากภายนอกเพียงอย่างเดียว

2. มิติด้านกายภาพ

2.1 มีการอนุรักษ์ สิ่งที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์ให้คงสภาพดั้งเดิม มีผลกระทบน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องมาจากคนในชุมชนเองที่จะต้องร่วมมือกันหรือใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์โดยชุมชน

2.2 การพัฒนาด้านกายภาพ ต้องมีการวางแผนกายภาพที่เป็นแผนนโยบายในการพัฒนาที่ชัดเจน ที่มีขั้นตอน ตามช่วงเวลาและงบประมาณที่ชัดเจน ช่วยในการกำหนดการพัฒนาในระยะสั้นและระยะยาวได้ ต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย เพื่อร่วมคิด ตัดสินใจวางแผน ปฏิบัติ รับผิดชอบและตรวจสอบประเมินผล เป็นการพัฒนาที่มาจากความต้องการปัญหาของชุมชนที่แท้จริง

3. มิติด้านเศรษฐกิจ

การสร้างอาชีพใหม่ การอนุรักษ์และสนับสนุนอาชีพดั้งเดิม ต้องให้ความรู้และพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชน กระจายรายได้ที่เป็นธรรมให้กับคนในชุมชนและนอกชุมชน ต้องสนับสนุนอาชีพดั้งเดิมให้อยู่ในกลไกทางเศรษฐกิจและสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนได้ด้วย

4. มิติด้านการท่องเที่ยว

4.1 สร้างจุดสนใจ จุดขายของสถานที่ให้เกิดอัตลักษณ์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวไปเที่ยวเป็นจุดขายดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวได้และสร้างความประทับใจให้กลับมาอีก

4.2 การบริหารจัดการที่ดี สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเพียงพอ ต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านกายภาพ สังคม คณะผู้บริหารพื้นที่ต้องมีความสามารถจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสามารถรองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำสาธารณะ มีถังขยะที่เพียงพอ

4.3 รักษามาตรฐานในการบริการ นักท่องเที่ยวให้คงที่หรือดีกว่า การรักษาคุณภาพ และราคาของสินค้า ผู้ขายให้บริการต้องเป็นกันเอง ยิ้มแย้ม พุดจาสุภาพ ไม่เอาเปรียบลูกค้า

4.4 ส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ ให้หลากหลายรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย ซึ่งจะช่วยสร้างความบันเทิง ความประทับใจ สนุกสนานและได้ความรู้ สร้างอาชีพ สร้างงานใหม่ ส่งผลให้มีการเพิ่มเวลา เพิ่มการใช้จ่าย ชื่อของดีมีกิน และการค้างคืนได้อีกด้วย

5. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.1 โครงการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มาดำเนินงานในทุกขั้นตอนและคนในชุมชน

ต้องเห็นความสำคัญและร่วมมือในทางใดทางหนึ่ง เพื่อเกิดประโยชน์ต่อตัวเองและต่อส่วนร่วม

5.2 ส่งเสริมการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกันการทำงานร่วมกันทุกครั้ง โดยเฉพาะคนในชุมชน ซึ่งมีมากมายหลากหลายความคิด ความต้องการ ความเดือดร้อน การมีส่วนร่วม จึงเป็นตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์คนในชุมชน ให้มีแนวทางร่วมกันอย่างเป็นระบบ สนับสนุน และเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ปรับปรุงใช้ในงานต่อไป

5.3 จัดองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญ และจัดโครงการพัฒนาโดยใช้หลักการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือมาปฏิบัติจริงในพื้นที่ ให้ความรู้ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้กับชุมชนและฝึกปฏิบัติจริงสร้างความเข้าใจและสามารถนำไปใช้เองในอนาคต

5.4 การบริหารจัดการเชิงนโยบาย หน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการคิดกำหนดนโยบาย แผนการพัฒนาพื้นที่ที่ต้องคิด จากปัญหาและความต้องการของพื้นที่ที่แท้จริง และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงในทุกระดับเช่นกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารหน่วยงานกับคนในชุมชนมากขึ้น ช่วยลดความขัดแย้งและการต่อต้านได้

REFERENCES

- Chomphan, J. (2012). A Principal Analysis of “Public Participation” in “The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement” in the Thai Context. **Environmental Management Journal**, 8(1), 123-141.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Ithaca, NY: Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Kaewhawong, T. (2000). **Process of Strengthening Communities, Civil Society Community**. 4th Edition. Khon Kaen : Northeastern Primary Health Training and Development Center Publishing House, Local Health Community Network. Page 154.
- Pinthong, J. (1984). **Mobilization of people for rural development. In the administration of rural development**. Bangkok: Odeon Store. Pages 272-273.
- WHO. (1981). **Report of the International Conference on Primary Health Care**. New York: N.P. Press.
- Wongwattanakit, G. (1999). **Opinion and participation of committee members of subdistrict administration organization (SAO) in community health development**. (Master of Population Studies) Mahidol University, Bangkok.
-